

## Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 78/2017 vp

### Vastaus kirjalliseen kysymykseen nuorten vammaisten painostamisesta eläkkeelle

#### Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Satu Taavitsaisen /sd näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 78/2017 vp:

*Miksi vammaiselle henkilölle esitetään Kelasta lähes aina eläköitymistä jo 16-vuotiaana,*

*miksi ammattilaiset eivät aina näe kouluttautumista ja työsuhteista palkkatyötä tavoittelemisen arvoisena,*

*miksi eläkeratkaisua pidetään helpoimpana eikä viranomainen ole kiinnostunut vammaisen osallisuudesta, hänen kouluttamisestaan, osaamisen kehittämisestä ja hänen panoksensa antamisesta työelämässä,*

*voiko ministeri edistää vammaisten kouluttautumista- ja työllistymispolkua ja heidän kannustamistaan eteenpäin esimerkiksi poistamalla tiukat tulorajat työkyvyttömyyseläkeläisiltä, koska ne estävät työntekoa,*

*voidaanko kaikille Kelan täyttä työkyvyttömyyseläkettä vammaisuuden perusteella saaville myöntää oikeus ansaita palkkatuloja rajattomasti eläkkeen lisäksi,*

*mitä ministeri aikoo tehdä sille, että vaikka nykyään TE-toimistojen tulee palvella myös eläkeläisiä, niin täydellä eläkkeellä olevat vammaiset eivät kuitenkaan saa TE-toimistoista niitä tukimuotoja, jotka ovat tärkeitä työllistymisen onnistumiseksi, kuten työkokeilut, palkkatuki ja työolosuhteiden järjestämistuki,*

*miksi erinomaista ja vaikuttavuudeltaan ylivoimaista työhönvalmentajapalvelua ei käytetä enemmän ja miksei sitä myönnetä vammaisten nuorten työllistymisen tueksi aina esimerkiksi koulutuksen päättymisen jälkeen,*

*mitä ministeri aikoo tehdä sille, että jos vammaisen henkilö on laitettu pysyväälle eläkkeelle ja haluaisi opiskella, niin hän ei voi saada siihen tukea,*

*voiko lakia muuttaa niin, että opinnoistaan valmistuva nuori saisi aina ohjausta ja tukea työllistymiseensä ennen eläkkeelle siirtymistä ja*

## Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 78/2017 vp

*aikooko ministeri selvittää mahdollisuutta muuttaa lainsäädäntöä niin, että nuorelle vammaiselle, joka on suorittanut oppivelvollisuuden ja on hakeutumassa toiselle asteelle, myönnetään aina ensisijaisesti nuoren kuntoutusraha sekä siihen liittyvä riittävä ohjaus ja neuvonta?*

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Kansaneläkelaitos järjestää ja korvaa ammatillista kuntoutusta, vaativaa lääkinnällistä kuntoutusta, kuntoutuspsykoterapiaa ja harkinnanvaraista kuntoutusta Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005; kuntoutuslaki) perusteella. Toimeentulon turvaamiseksi Kansaneläkelaitos myöntää kuntoutuslain perusteella työikäisille kuntoutujille kuntoutusrahaa ja 16–19-vuotiaille kuntoutujille nuoren kuntoutusrahaa.

Kansaneläkelain (568/2007) 13 §:n mukaan ennen kuin Kansaneläkelaitos tekee päätöksen työkyvyttömyyseläkkeestä, sen on selvitettävä, onko työkyvyttömyyseläkkeen hakijalla oikeus kuntoutuslain mukaiseen kuntoutukseen. Kansaneläkelaitoksen on myös tarvittaessa ohjattava työkyvyttömyyseläkkeen hakija muun lainsäädännön mukaiseen kuntoutukseen.

Alle 20-vuotiailla nuoren kuntoutusraha on ensisijainen etuus työkyvyttömyyseläkkeeseen nähden. Kansaneläkelain 16 §:n mukaan alle 20-vuotiaalle henkilölle myönnetään työkyvyttömyyseläke aikaisintaan sen kuukauden alusta, jota edeltäneen kuukauden aikana hänen oikeutensa kuntoutuslain perusteella maksettavaan kuntoutusrahaan on päättynyt. Henkilölle, jonka ammatillinen kuntoutus jatkuu hänen täyttäessään 20 vuotta, ei myönnetä työkyvyttömyyseläkettä ennen kuntoutuksen tai kuntoutusrahan maksamisen päättymistä. Työkyvyttömyyseläke voidaan kuitenkin myöntää 16 vuotta täyttäneelle henkilölle, jolla ei selvitysten perusteella katsota olevan mahdollisuuksia ammatilliseen kuntoutukseen tai jonka ammatillinen kuntoutus on sairauden vuoksi keskeytynyt tai jonka ammatillinen kuntoutus on päättynyt tuloksettomana.

Nuoren kuntoutusrahan vähimmäismäärä oli vuoden 2016 loppuun saakka pienempi kuin takuueläkkeen määrä. Kuntoutusrahan vähimmäismäärä oli 598,25 e/kk vuonna 2016 ja kansaneläkkeen ja takuueläkkeen yhteismäärä oli 766,85 e/kk vuonna 2016. Tämä on voinut kannustaa hakeutumaan työkyvyttömyyseläkkeelle kuntoutusetuuden sijaan. Kuntoutuslain muutoksella nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan vähimmäismäärä korotettiin takuueläkkeen tasolle vuoden 2017 alusta. Kuntoutuslain perusteella kuntoutusrahaa voidaan myöntää kuntoutujalle silloinkin, kun kuntoutuja saa työkyvyttömyyseläkettä kansaneläkelain tai työeläkelakien perusteella. Lain mukaan työkyvyttömyyseläkkeen saaminen vaikuttaa pääsääntöisesti vähentävästi kuntoutujalle maksettavan kuntoutusrahan määrään. Esimerkiksi jos Kansaneläkelaitos järjestää ammatillista kuntoutusta työkyvyttömyyseläkkeensaajalle, voidaan hänelle eläkkeen lisäksi maksaa eläkkeensaajan kuntoutusrahaa, jonka suuruus on 10 % eläkkeiden (kansaneläke ja takuueläke) määrästä.

Työkyvyttömyyseläke on tarkoitettu henkilölle, joka ei sairauden, vian tai vamman vuoksi pysty ansaitsemaan kohtuullista toimeentuloa. Työskentely on mahdollista työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla, jos työansiot eivät ylitä laissa säädettyä ansiorajaa. Työkyvyttömyyseläkkeen lepäämäänjättäminen mahdollistaa työnteon kokeilun ilman pelkoa eläkkeen menettämisestä.

## Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 78/2017 vp

Työskentely kartuttaa tulevaa työeläketurvaa ja mahdollistaa korkeamman eläketason tulevaisuudessa. Vain pysyvästi sokeat tai liikuntakyvyttömät voivat työskennellä työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla ilman ansiorajaa kansaneläkelain erityissäännöksen perusteella.

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt kirjallisen kysymyksen johdosta Kansaneläkelaitokselta kommentteja. Kansaneläkelaitos on todennut sosiaali- ja terveysministeriölle seuraavaa:

Lainsäädännön perusteella Kansaneläkelaitoksen ei ole mahdollista ohjata vammaista nuorta suoraan työkyvyttömyyseläkkeelle ilman, että hänen kuntoutusmahdollisuutensa olisi kartoitettu. Nuori ohjataan kuntoutusrahalle aina silloin, kun ammatillisen kuntoutumisen mahdollisuuksia arvioidaan olevan. Nuoren kuntoutusrahan myöntäminen edellyttää, että nuorelle on hänen kotikunnassaan laadittu henkilökohtainen opiskelu- ja kuntoutumissuunnitelma.

Jos suunnitelman mukaisen koulutuksen pääasiallisena tavoitteena on harjaannuttaa nuorta selviytymään jokapäiväisistä toiminnoista eikä työelämätavoitteeseen tähtääviä ammatillisia jatkosuunnitelmia perustellusti pystytäkään tekemään, nuoren kuntoutusrahaa ei voida myöntää. Tällöin työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää myös alle 20-vuotiaalle. Työkyvyttömyyseläkkeellä tai kuntoutustuella eli määräaikaisella työkyvyttömyyseläkkeellä ollessaan nuori voi opiskella, jolloin työkyvyttömyyseläke voi turvata toimeentulon opiskelun aikana ja mahdollistaa opiskelun nuorelle soveltuvassa tahdissa.

Vuonna 2016 Kansaneläkelaitoksessa ratkaistiin 16–19-vuotiaiden uusia työkyvyttömyyseläkehakemuksia yhteensä 881 kappaletta. Näistä 480 hakijalle myönnettiin työkyvyttömyyseläke toistaiseksi, 328 hakijalle myönnettiin määräaikainen työkyvyttömyyseläke eli kuntoutustuki ja 73 hakijan hakemus hylättiin. Toistaiseksi myönnettyistä työkyvyttömyyseläkkeistä lähes kaikki liittyvät vaikeisiin kehitysvammoihin tai muihin vaikeaa-asteisiin kehityshäiriöihin.

Kansaneläkelaitos selvittää kuntoutusmahdollisuudet myös muiden työkyvyttömyyseläkkeen hakijoiden osalta aina ennen työkyvyttömyyseläkeratkaisua. Kuntoutusmahdollisuuksien selvittämisestä huolimatta voi olla tarpeen myöntää hakijalle työkyvyttömyyseläke toistaiseksi tai kuntoutustukena määräajaksi. Kuntoutustuki myönnetään niissä tilanteissa, joissa se on tarpeen hoidon tai kuntoutumisen ajaksi. Työkyvyttömyyseläkkeen aikana on mahdollista opiskella omaan tahtiin ja omien voimavarojen mukaan.

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelmassa hallituskauden yhtenä kärkihankkeena on Osatyökykyisille tie työelämään -kärkihanke (OTE). Kärkihankkeen tavoite on muuttaa osatyökykyisten ihmisten asemaa työmarkkinoilla siten, että osatyökykyisyys ei johda enää kokonaan työelämän ulkopuolelle. Kärkihankkeen tavoittelemia muutoksia ovat, että osatyökykyisyyden tueksi tarkoitettua palvelujärjestelmän keinovalikoimaa osataan käyttää tehokkaasti ja tuloksellisesti, palveluketjut toimivat saumattomasti ja oikea-aikaisesti ja asenteet ja ennakkoluulot osatyökykyisiä kohtaan ovat muuttuneet positiiviseen suuntaan. Käyttöön

## Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 78/2017 vp

otetaan keinoja, joilla parannetaan osatyökykyisten henkilöiden ja vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua työelämään ja olla omalla panoksellaan osallisia yhteiskunnassa.

OTE:n projekteista yksi käsittelee kannustinloukkuja. Kannustinloukut -työryhmän tehtävänä on selvittää työkyvyttömyyseläkkeen ja ansiotulojen yhteensovittamista ns. lineaarisen mallin mukaisesti. Lineaarinen malli tarkoittaa työansion ja työkyvyttömyyseläkkeen yhteensovittamisen tapaa, jossa työansio pienentää maksussa olevaa eläkettä portaattomasti. Työryhmän on tarkoitus saada työnsä päätökseen kesäkuun 2017 loppuun mennessä.

OTE-kärkihankkeen Mallit työllistymiseen ja osallisuuteen -projektin tavoitteena on uudistaa osatyökykyisten tarvitsemien palvelujen toimintamalleja ja -kulttuuria siten, että ne tukevat nykyistä paremmin osatyökykyisten työllistymistä ja osallisuutta yhteiskunnassa. Alueellisissa kokeiluissa otetaan käyttöön nykyistä tehokkaammat toimintamallit, jotta osatyökykyiset ja vammaiset henkilöt pääsisivät nykyistä useammin opinnoista ja työtoiminnasta töihin avoimille työmarkkinoille ja etenemään työllistymispolullaan. Projektissa kehitetään näyttöön perustuvia tuetun työllistymisen työhönvalmennuspalveluja. Lisäksi arvioidaan lainsäädännön muutostarpeet ja valmistellaan tarvittavat lakimuutokset.

Työ- ja elinkeinoministeriössä valmistellaan parhaillaan TE-palveluja koskevan lainsäädännön uudistamista osana aluekehittämissjärjestelmän ja kasvupalvelujen uudistuksen kokonaisuutta.

Helsingissä 31.3.2017

Sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila